

Utjeha kaosa: poezija u doba korone

Slovačko izdanje antologije suvremenoga hrvatskog pjesništva *Utjeha kaosa* pojavljuje se u neizvjesnom vremenu koje je, naizgled, zbog korona virusa, pandemije, obilježeno osjećanjem nesigurnosti i gubitkom udobnosti dosadašnjeg načina života. „Ostanimo odgovorni“ ili „novonormalno“ krilatice su koje pozivaju na budnost i svijest o dugotrajnosti onoga na što bismo trebali biti spremni odgovoriti. Ukratko, biologija i kultura su nove dionice „teksta svijeta“ u kojem se zatječemo i s kojim bismo se trebali suočiti s drukčijim čitanjima i sposobnostima.

Da ne bismo preuzeli, ili da nas ne bi preuzeo novonastali govor o postojećem, vratimo se onome što je *Utjeha kaosa*, provjeri onoga što bi hrvatska poezija mogla značiti u drugom (slovačkom) jezičnom i kulturnom kontekstu. Govorenje o trenutku u kojem živimo i o poeziji daje na važnosti stvaranju fragilnih struktura jezika koje nam se nerijetko čine apstraktne i nestvarne, ali vrijeme im daje za pravo. Poezija je „prošla budućnost“ koja svojim uvidima, metaforičnim ustrojem i „beskorisnom korisnošću“ obavlja poslove vezane za naš opstanak i preživljavanje. Takvo nam doslovno i ozbiljno shvaćanje poezije olakšava snalaženje u svijetu koji gubi uhodana odredišta i mjesta, stvara lyotardovsku nesvodivu razliku, „nestabilno stanje i trenutak jezika gdje nešto, što bi trebalo da bude uobličeno u rečenice, još to ne može biti“.

Suočavanje s vremenom govori o nadi da su poslovi pisanja i čitanja, jezika poezije, dio neponovljivih iskustava i uvida koji govore o strahu od gubitka onoga za što smo bili uvjereni da je dio životne pretplate i ulaganja u svijet društvenog, simboličkog i kulturnog kapitala. Mreža pitanja i odgovora plete se oko odnosa hrvatske poezije prema jeziku, vremenu, prostoru i povijesti, što je, nerijetko, opće mjesto umjetnosti, ali unutar poetika, izbora ili pojedinačnog rada u jeziku stvara se mjesto sretne razlike i mogućnost drukčijeg označivanja svijeta.

Razgovarajući svojedobno s mlađim pjesnikom iz drugog, nama bliskog jezika i kulture, iznenadio sam se zbog njegova iskrenog ushićenja i uvjerenja da u razgovorima o suvremenom hrvatskom pjesništvu postoji osjećaj preglednosti i usustavljenosti, pripadnosti poetikama i generacijama, standard vrednovanja i čitanja nadolazećih pjesničkih glasova.

Utjeha kaosa, rekao sam mu snižavajući temperaturu razgovora i prikrivajući vlastitu nesigurnost, pozivajući se na ono što sugerira tajnoviti čileanski pjesnik Nicanor Parra: pamćenje i zaborav, labirint jezika i povijesti, igru i svakodnevicu. *Utjeha kaosa* izronila je kao dobrodošla dosjetka, okvir za čitanje novih knjiga hrvatskih pjesnika, krilatica u

jutarnjem telefonskom razgovoru o hrvatskoj poeziji koja na začudan način vraća u život sve ono „što je vrijeme izbrisalo kao bijela pješćana oluja“. Nisam slutio da ću dijalog o poeziji sa sobom i drugima nastaviti u pustolovini sastavljanja antologije suvremenoga hrvatskog pjesništva, jer sam mislio da se pametan i oprezan čovjek ne bavi tako sumnjivim poslovima. Opravdano je zanimanje i uzbuđenje u pitanju čitatelja: Što radi suvremeno hrvatsko pjesništvo? Koja su njegova lica i likova, teme i interesi, kakav je odnos prema jeziku i u čemu se zrcale njegove pjesme, njegov rad, njegovi uvidi, koje su mu nosive ideje i figure u promjeni svijeta?

Antologija suvremenoga hrvatskog pjesništva *Utjeha kaosa* izborom autora i pjesama ambiciozan je pokušaj čitanja suvremenoga hrvatskog pjesništva i vrednovanja onoga što se nerijetko smatra iznimno vitalnim dijelom književnih praksi u Hrvatskoj. Naravno, riječ je o ambicioznosti spram opsežnosti i raznolikosti autora (generacija, poetika i tekstova) koji istodobno sudjeluju u iznalaženju jedinstvenosti vlastitoga pjesničkog glasa, bilo da su u suglasju ili u konstruktivnom „nesporazumu“ s duhom vremena, izvan ugođenih znakova, prilagođenih kritici i čitateljima.

Namjera je odgovoriti kaosu nesvodivih činjenica i uputiti na vrijednosti pojedinih pjesničkih strategija, doprijeti do čitatelja spremna na razliku i uzbuđljivost poezije. Sva je težina izbora upravo u razlici koja se bilo kakvim izborom briše i mijenja. Sugerira se kronologija koje nema, stvara cjelina koja zaposjeda prostor i ne ostavlja mjesto za drugo i novo, a upravo bi se to htjelo izbjeći: Nažalost, reprezentiranje i s najboljim namjerama spada u proturječan i sam u sebi neprijateljski pothvat.

Utjeha kaosa našla se u vrijeme njezina pojavljivanja u Hrvatskoj (2005) u okruženju tada objavljenih pregleda i antologijskih izbora, koji su nudili poliperspektivnu, nerijetko i oprečnu, sliku suvremenoga hrvatskog pjesništva u smislu odabira dominirajućih pjesničkih praksi i poetikâ, interesa, tema, odnosâ spram tradicije i umjetničkih praksi 20. i 21. stoljeća. Treba li uopće reći da se recepcija i kritika objavljenih antologija, vrednovanje i kontekst pojedinih pjesničkih osobnosti, nije uvijek odnosila na kakvoću i vrijednost novih autorskih i priređivačkih izbora, nego se popisivalo što je i koliko od kojeg autora uvršteno ili izostavljeno. Plus i minus ostaju, nažalost, nerijetko u kulturi jedini način vrednovanja i razumijevanja složenosti pjesničkog znaka.

Ali i to kao da jest u prirodi opstanka; pretraživanje postojećeg da bismo došli do onog za što smo uskraćeni. I kao da je posao pisanja upravo taj: pristajanje na privid kojima riječima dohvaćamo ono što nam izmiče. Katahreza, imenovanje nepostojećeg postojećim, kao da je u naravi pisanja. Ali i čitanja. Čitanje kao ogledanje s tekstovima, obostrana uzajamnost i

izmicanje, uključuje iskustva kojima se ravnamo svjesno (i savjesno), ali ništa manje plod je sravnjivanja o kojima mi i ne odlučujemo nego radimo u ime drugoga, uvjereni u sigurnost mjesta s kojeg polazimo. Iskustvo govori da smo odavna na putu i naš nas „rasuti teret“ prati i kad mislimo da smo ga odavna napustili. Uvjerio sam se da tekstovi čitani u različita vremena sasvim sigurno nisu oni s kojima smo se sreli prvi put. Oni se mijenjaju i mijenjaju nas.

Utjeha kaosa rađena je iz knjiga pjesama objavljenih u razdoblju od 1995. do 2005. godine, ali za ovu priliku s dodanim izborom novijih izdanja, daje slovačkom čitatelju mogućí nacrt hrvatskog pjesništva iz autorske i čitateljske perspektive. Antologija daje na važnosti razlikama hrvatskog pjesništva, ali se može čitati i kao cjelovita i zaokružena knjiga za ljubitelje poezije (književnosti), kritičare i znalce... Novi pjesnički glasovi, uvršteni u izbor za slovačkog čitatelja, na ozbiljan i samosvjestan način, opirući se onome što im prethodi, čine sliku hrvatskog pjesništva drukčijom, intrigantom i propulzivnom.

Izbor pjesama i pjesnika rađeni su s neskrivenom željom da se na jednom mjestu nađu autori različitih interesa, signala i radijacija. Objedinjuje ih strast prema pisanju kao procesu gledanja, kretanja i razumijevanja drugih. Spaja ih pisanje mišljeno kao putovanje svijetom teksta i tekstom svijeta. Otuda nisam uvrštavao pjesme koje su nužno reprezentativne, nego govore o suglasju i nesporazumu s Drugim, pjevaju i govore o onom što je, dragi slovački čitatelju, prevodivo u tvoje iskustvo. Prenosivost i prevodivost kao druge riječi za otvorenost i vitalnost hrvatskog pjesništva u temelju su rada na ovoj knjizi i razumijevanja pjesničke prakse i njezina smisla.

Utjeha kaosa znači sposobnost uključivanja u nepreglednost i raznolikost znakova svijeta u kojem živimo i koje čitamo. Sposobnost da u toj različitosti izabiremo ono što nam je važno, što nas upućuje drugima i na druge. Volio bih da antologija bude pouzdan i zanimljiv vodič, dobar poticaj za čitanje hrvatskog pjesništva, ali i za sravnjivanje s iskustvima slovačke poezije i, zašto ne, kulture. Je li to previše za spoj utjehe i kaosa!? Pitanja i sumnje sastavni su dio čitanja i pisanja, dio radosti i pustolovnosti koju u sebi nosi i otkriva hrvatsko pjesništvo.

Zahvaljujem uredniku i izdavaču, prijatelju i pjesniku Peteru Šuleju na pozivu i na poticaju i, ne na kraju, prevoditelju Karolu Chmelu, čija su pitanja, sugestije i strpljivost, nadam se dovoljni za ulazak *Utjehe kaosa* u slovački književni (kulturni) krug.

Miroslav Mićanović